

ב. ידות נדרים

מי שאומר דיבור חלקי⁽⁴⁾ של נדר שיש במשמעותו איסור [ודיבור שכזה קרוי "יד" של נדר, בדומה ליד הכלי, שכל האוחז ביד הכלי הרי הוא כמי שאוחז בכלי עצמו], חל נדרו, היות ו"ידות הנדרים" הרי הם כנדרים עצמם. וכגון:

האומר לחברו "מודרני ממך", שאינו אומר דיבור שלם "הריני אוסר על עצמי לאכול ממאכליך" או "הריני מודר ממך כקרבן", אלא רק דיבור חלקי, "מודרני ממך", שיש במשמעותו "אסור אני לאכול ממאכליך". אך אין זה דיבור שלם של נדר.⁽⁵⁾

או האומר לחברו "מופרשני ממך", שלא אמר דיבור שלם של איסור "אסור עלי לאכול ממאכליך".

או האומר לחברו "מרוחקני ממך".

בכל שלשת הדיבורים הללו, אם הוסיף ואמר: "שאני אוכל לך" [דהיינו, כגון שאמר "מודרני ממך שאני אוכל לך"],

או הוסיף ואמר "שאני טועם לך" –

אסור לו לאכול או לטעום ממנו מחמת נדר, כאילו אמר לו במפורש שאסור לו לאכול ממנו.⁽⁶⁾

ואינה מחייבת מדין "לא תשבעו בשמי לשקר".

4. בחידושי הגרי"ז [נזיר ג א] מבאר שלדעת הרמב"ם גם אם אומר דיבור שלם, אלא שאין הדיבור הזה מורה מפורשות על נדר, הרי זה יד, וכגון האומר "הריני מסלסל [בשערין]", הרי זה יד לנזירות, אם כי אין זה דיבור חלקי אלא דיבור שלם. וצ"ע שהתוס' חולקים על הרמב"ם וסוברים שאין זה "יד" אלא דיבור של נזירות עצמו.

5. הר"ן והרבה ראשונים כאן, מבארים שהגדר של "יד" הוא, שנחשב דיבורו החלקי כאילו גמר והוציא אותו בשפתיו במלואו.

אך רבותינו האחרונים דנו בשאלה האם אפשר לומר שחידוש התורה בידות הוא בכך שהיד כשלעצמה נחשבת כדיבור, ואין צורך להחשיבה כאילו הוא גמר את דבריו.

6. הר"ן מביא שני פירושים מדוע נחשב לשון זה "יד".

האחד, לפי שלא גמר דיבורו לומר "כקרבן".

ידי השומע, אלא גדרה הוא, שחידשה תורה [שנאמר "נפש כי תשמע קול אלה"] שיכול אדם להטיל על חברו את חומר השבועה [ובלשון התורה "אלה"], שיבוא להעיד עבורו. ואם חברו כופר בכך [או אפילו שותק, ונמנע מלהעיד, עיין ברש"י וברמב"ם בתחילת פרק שבועת העדות] לאחר שמטיל עליו התובע את חומר השבועה, הרי הוא חייב להביא קרבן שבועת העדות, למרות שלא נשבע כלל וכלל! ולהשבעה שכזאת הצריך רבינו תם לומר את שם ה'. ודין זה חידשה התורה רק בשבועת העדות ובשבועת הפקדון, ואף בהשבועת סוטה.

אך מלבד ההשבעה של הסוטה, צריכה הסוטה להשבע בעצמה על ידי עניית אמן.

ועיין במכתבי הגרי"ז בסוף ספרו על הרמב"ם, ובדברי הנצי"ב על התורה [העמק דבר] בביאור החילוק בין ההשבעה שהשביע אברהם את עבדו אליעזר ובין ההשבעה שהשביע יעקב את בנו יוסף!

ועיין עוד בחידושי רבי שמואל שדן בהרחבה בדברי הראשונים והאחרונים הסוברים ששבועה בלי שם מחייבת רק מדין "בל יחל",